

ירמיהו פרק א'

1. מכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דשירה פרשה ז

אמר אויב, זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתי כאן שאין מוקדם ומאוחר בתורה (כיוצא בו ויהי ביום השמיני קרא משה (ויקרא ט א) זו היתה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן שאין מוקדם ומאוחר בתורה) כיוצא בו בשנת מות המלך עזיהו וגוי (ישעיה ו א) זה היה תחלת הפרשה ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא בו בן אדם עמוד על רגליך (יחזקאל ב א) ויש אומרים בן אדם חוד חידה (שם /יחזקאל/ יז ב) זה היה תחלת הספר ולמה נכתב כאן לפי שאין מוקדם ומאוחר בתורה. כיוצא בו הלוך וקראת באזני ירושלים וגוי (ירמ' ב ב) זה היה תחלת הספר ולמה נכתב כאן מפני שאין מוקדם ומאוחר בתורה.

2. מכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה א

נמצאת אתה אומר שלשה בנים הם אחד תבע כבוד האב וכבוד הבן. ואחד תבע כבוד האב ולא כבוד הבן. ואחד תבע כבוד הבן ולא בכבוד האב. ירמיה תבע כבוד האב וכבוד הבן שנאמר נחנו פשענו ומרינו אתה לא סלחת (איכה ג מב) לכך נכפלה נבואתו שנאמר ועוד נוסף עליהם דברים (ירמיה לו לב) אליהו תבע כבוד האב ולא כבוד הבן שנאמר קנא קנאתי ליי אלהי צבאות וגוי (מלכים א' יט י) ומה נאמר שם ויאמר ה' אליו לך שוב לדרכך מדברה דמשק ונומר ואת יהוא בן נמשי תמשח למלך על ישראל ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתיך שאין תלמוד לומר לנביא תחתיך אלא שאי איפשי בנבואתך. יונה תבע כבוד הבן ולא כבוד האב [שנאמר ויקס יונה לברוח וגוי' מה כתיב] ויהי דבר יי אל יונה שנית לאמר (יונה ג א) שנית נדבר עמו לא שלישית.

3. רש"י ירמיהו פרק א פסוק א

דברי ירמיהו בן חלקיהו וגוי' - ליתי בר קלקלתא דתקנן עובדוהי ירמיה בא מרחב הזונה ולוכח בר מתקנתא דמקלקלן עובדוהי אלו ישראל שקלקלו מעשיהן שבאו מזרע כשר :

4. רש"י ירמיהו פרק א פסוק ה

נביא לגוים - לישראל שהיו נוהגים עצמם כעכו"ם כך נדרש בספרי נביא מקרבך וגוי' (דברים יח) יקים לך ולא למכחישי תורה הא מה אני מקיים נביא לגוים נתתיך בבני ישראל שהיו נוהגים כעכו"ם ד"א בטרם תצא מרחם הקדשתיך עליך אמרתי למשה נביא אקים להם כמוך (דברים יח) זה הוכיחם וזה הוכיחם זה נתנבא ארבעים שנה וזה נתנבא ארבעים שנה :

5. ספר מורה הנבוכים חלק שני פרק לב

ולא יטען אמרו בטרם אצרך בכטן ידעתך ובטרם תצא מרחם הקדשתיך, כי זה ענין כל נביא אי אפשר לו מבילתי הכנה טבעית בעקר יצירתו כמו שיתבאר, ואמנם אמרו כי נער אנכי, כבר ידעת קריאת העברים יוסף הצדיק נער והוא בן שלשים שנה, וקרא יהושע נער והוא קרוב לששים, והוא אמרו בעת מעשה העגל, ומשרתו יהושע בן נון נער וגוי, ומשה רבינו אז בן אחד ושמונים וכלל שניו ק"ך וחייה יהושע אחריו י"ד שנה ושני יהושע ק"י, הנה כבר התבאר שיהושע אז בן נ"ז שנה לפחות וקראו נער.

6. פוקד עקרים - רבי צדוק הכהן מלובלין

וכאמרם ז"ל (מדרש שמואל פרשה ג' וברש"י שמואל - א א', כ"ג) דהיתה בת קול ממוצעת קודם דעתיד שמואל להוולד כי הנביא היה מוכן לכך בתחילת היצירה מה שהשם יתברך הקים נפש זה לנביא וכמו שנאמר (ירמיה א', ה') בטרם אצרך בבטן ידעתך נביא לגוים נתתיך :
ואף על פי שהבחירה ביד האדם היינו דבידו להיות אחר כך נביא שקר ומנביאי הבעל ועבודה זרה וכמו שנאמר (דברים י"ג, ב') כי יקום בקרבך נביא וגוי' שגם הוא נקרא נביא סתם ויש בו כח הנבואה אלא שהוא יקום מעצמו ולא נקרא שהקב"ה מקימו עוד כי האלקים עשה את האדם ישר ושוטים שקלקלו עתידים ליתן את הדין ומפי עליון לא תצא הרעות רק נקרא על שם עצמו, ומכל מקום כח הנבואה שבו ביצירה לא אבד, וכן הוא ברמב"ן על התורה (שם) מענין הכח שבמקצת נפשות הנקרא בלשון עמים כיהון עינין שם, וכך קבלתי שיש במקצת נפשות כח השגת רוח הקודש בידיעת עתידות וכדומה בתולדה גם בדורות הללו, ונמצא הנבואה הוא ענין מיוחד לנפשו כי מיוחדות :

וזה שאמרה ונתת לאמתך זרע אנשים (שמואל - א א', י"א) ואמרו ז"ל (ברכות ל"א ע"ב) איש באנשים היינו שלא רצתה גם כן שיהיה מיוחד ומצויין ביותר שתשלוט בו עין הרע, ולפי שהיא ביקשה להוליד אותו שמואל שנתפרסם על ידי הבת קול שהוא נפש מצויין בתולדה ויצירה מה שלא היה עד היום, דכתר תורה מונח לכל וכל הרוצה לזכות יוכל לזכות בו :

7. ילקוט שמעוני ירמיהו רמז רסב

אמר לו הקב"ה בטרם אצרך בבטן ידעתוך עד שלא יצרתוך במעי אמך מניתיך להיות מתנבא על עמי וענה ירמיהו ואמר לפני הקב"ה רבש"ע איני יכול להתנבאות עליהם אי זה נביא יצא להם ולא בקשו להורגו, העמדת להם משה ואהרן לא בקשו לרגום אותם באבנים, העמדת להם אליהו בעל קווצות היו מלעיגים ומשחקים עליו הרי מסלסל קווצותיו שמו איש בעל שער, העמדת להם אלישע והיו אומרים לו עלה קרח עלה קרח, איני יכול לצאת ידי ישראל לא ידעתי דבר כי נער אנכי, אמרה לו רוח הקדש הלא לנער אני אוהב שלא טעם טעם חטא גאלתי את ישראל ממצרים וקראתים נער שנאמר כי נער ישראל ואוהבהו. ובאהבת נער אני נזכר לכנסת ישראל שכן כתוב זכרתי לך חסד נעורך.

8. רד"ק פרק א פסוק יא

ויהי דבר ה' - זה היה במראה הראשונה כי בתחלה אמר לו שילך כאשר ישלחהו ואחר כן באות' המראה עצמה הראה לו במראה הנבואה מקל שקד כאמרו מקל שקד אני רואה כי ראה המקל בלא עלים ובלא פרחים והתבונן אליו במראה הנבואה והכיר בו שהוא מעץ שקד לפיכך אמר לו היטבת לראות שאילו ראה אותו בעלים ובפרחים מה היתה הטבת הראייה נקל הוא להכיר זה הראה לו האל מקל שקד להיות משל על הפורענות העתידה לבא על ישראל שתבא להם במהרה כמו שעץ השקד ממהר לפרוח יותר משאר העצים לפיכך נקרא שקד כי השקידה ענין המהירות וההשתדלות וכן אמר כי שקד אני על דברי לעשותו ואמר לשקוד על דלתותי יום ויום ויונתן תרגם מקל שקד מלך דמוחי לאבאשא אנא חזי:

9. דניאל פרק ט פסוק יד

וישקד די על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק די אלקינו על כל מעשיו אשר עשה ולא שמענו בקלו:

10 תלמוד בבלי מסכת סנהדרין דף לח עמוד א

אמר רב חסדא אמר מר עוקבא, ואמרי לה אמר רב חסדא דרש מרי בר מר: מאי דכתיב (דניאל ט') וישקד די על הרעה ויביאה עלינו כי צדיק די אלהינו, משום דצדיק די וישקד די על הרעה ויביאה עלינו! - אין, צדיקה עשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל שהקדים גלות צדקיהו, ועוד גלות יכניה קיימת. דכתיב ביה בגלות יכניה (מלכים ב' כ"ד) החרש והמסגר אלף, חרש - כיון שפותחין הכל נעשו כחרשין, מסגר - כיון שסוגרין בהלכה שוב אין פותחין. וכמה היו - אלף. עולא אמר: שהקדים שתי שנים לונשנתם. אמר רב אחא בר יעקב: שמע מינה מהרה דמרי עלמא תמני מאה וחמשין ותרתין הוו.